

ÖMER SEYFETTİN VE FAL

Nâzım H. Polat

- Yazımızın başlığıyla; okuyucu zihninde bir tereddüt uyanabilir, yüzünde, bir tuhafılık karşısında kalmanın verdiği şaşkınlık belirebilir. Çünkü Ömer Seyfettin okuyucusunun bir kısmı onu orta dereceli okul kitaplarındaki doğruluk, sadakat ve vefa temalı hikâyeleriyle tanır. Bazıları, onu yalnızca millî duyguları besleyici; maziye gururla, geleceğe güvenle bakmayı telkin eden hikâyelerin yazarı olarak bilir. Fikrî yazılarını tanıyanların hikâyeleriyle tanışanlar kadar çok olduğu asla söylenemez. Yakın zamanlara kadar *Yarınki Turan Devleti* dışında herhangi bir fikrî kitabına (kitapçığına) ulaşabilmek neredeyse imkânsızdı. Merhum Muzaffer Uyguner'in derleyip topladığı yazılarla kimi okuyucular için Ömer Seyfettin'in fikrî cephesi epeyce aydınlandı. Onun şairliğini bilenlerin sayısı ise kesinlikle daha azdır. Ama fal gibi bir konuyla ilgisi ancak bu yazımızla özel olarak ilgilenen, çalışma yapanların dikkatini çekmiş olabilir.

Hikâyecimizin bir kısa hikâyesi ve iki fikir yazısı, fal konusuyla ilgilidir. Söz konusu metinlere geçmeden önce hatırlatalım ki hem edebî eserlerde hem de bilgilendirici metinlerde vak'ayı veya bilgiyi (fikrî) rüya içine gömmek, falcıya söyletmek, sanatkârca ya da zekice bir buluştur.

“Hayırlı Bir Fal” hikâyesine, baş tarafa eklenen *“Bu vak'a hakikaten geçen hafta Beşiktaş'ta cereyan etmiştir.”* notuyla gerçeklik duygusu verilmeye çalışılmıştır. Hatta hikâye adından önceki “Olup Bitenler” üst başlığı, bir fıkra ile yani bilgilendirici bir metinle karşı karşıya olduğumuzu düşündürür. Metnin ilk cümleleri vakayı yaşayanların tanıtımını yapmaktadır:

Hoca Mehmet Bey - Yetmiş yaşında, dünyadan elini eteğini çekmiş eski bir falcı. Ne gazeteleri okur ne hâdisatı takip eder. Vükelânın [bakanların], fırkaların [partilerin], devletlerin ilâh [vs]... isimlerini bile bilmez.

Ak sakallı şık bir adam - Müşteri! 60 yaşında var yok...

«مشرى صاب سارى كيلير ، كوزنيك اوكنه بردن دوت قاريش قاندار بوكلشمس فدان بويلو شائلي شرطي قهرمان اولادنيك خيالي كلشي كي تينقر . فالي صرر ايجنده نادراً ظهور ايذن بويندلي ميني رمل تكرار كوزدن كچيردك داماجهولر دامامدش شيلر كوردوروش كي :
— (استغراقه ، استغراقه ! ايامداهاله ...
لنت الله عليه .. پالين ! يامدون ...)
ديه نوكرهك ! كوزلرني آچارق سويلنك باشلاز ! »

ماساب

قارنبرمه

سابقه من بووك بر دشته مظهر اولدي . شيمدي بهنقر وارد اولان جو بلر بيكي تنجاوزده قارنلر بزه هوميت اعتبارله غزتمس سقنده بك تومسكار كورويور ، بو توچهلرني اطه اوچيون سابقه مني بر وسيله اتخدا ايسورلر بر چوق قارنلر بزه ، كندلرني كوزلا ككر آراسنده اخطاب مشكلاسه مروض براده مني سويلر بزي الصافنزلله انام ايدبورلر . مسابقه ، بزه قارنلر بزه غزتمس سقنده كي ذكرلرني بيله بردني ايجون ، بزه چوق اي بر تيبه و بردي . بو وسيله ايله قارنلر بزه تشكر اتكي وجيه عدايدر بو توچهلرني لايي اوله چاليشقده دوام ايده چكزي وعد ايلرز .

مسابقه ايجون چكبله چك قرعه تيبه مني كه چك لهسه منده اعلان ايدرك قارنلر بزي اوزون مدت بكتنه بك ايسبورلر . بو لك ايجون ده قرعه كونك بر آرز اوله آتنامس لوزي حاصل اولمدهدر . چونكه ۲۳ كاتون اوله غزتمس چيه مني ايجون تيبه بك بر قاچ كون اولدن بيلنسي ايجاب ايتكمدهدر . بناه عليه اكثريت قازانلر آراسنده بو لك ۱۷ نجى جمه كوني قرعه چكبله چكدر . قارنلر بزدن لوزو ايدلر اوكون اوكلدن سوكراسعت ايكده داره خانه مني تنسريله قرعه كنده منده حاضر بولونه بيلرلر .
§ بعدما آيوه لوز بزه غزتمس لوزي تهديل اولارق كودرله چكدر . بو لك ايجون آيوه اجري سوكر صحيفه نايانده كوسترلرني اوزده نزيد ايدلندر . شيمدي بهنقر آيوه اولانلر بو تزيددن منصرف اولايه قارلر .

— آمان اندم ، بك سرائل شيلر سويلور . سكره لطفاً ايشاح بوور بوزكزه سراقدن ...
— باطلا يا چنيسيك ؟ جهلجه . ديگنه باق .
انورده طالع هم عالي ، هم سافل ! تروت هم خارق العاده هم منيج ! اسات هم بو كسك ، هم آلياق ! علم و عرفان هم وار ، هم بوق ! شهرتي هم نعت ، هم آفت ! هم جسور ، هم نورقاي ! هم صادق هم پالنجي ! ... داماهامه سويليم ؟ بو نوكه مني هم نعت هم مني شكلايه مني شخصهده نظامر ايدبور ا قلير بو نري ناسل ناول ايدم ؟ ايجندن جيبيلماز برمعما !

مشرى . — آمان اندم ، شمديكي حاليه نرده ؟
— اوزاق بررده ! بووك ادينه ايجنده عودت ايده چكي ؟
— هاي ؟ هاي ... هم كه ملك ، هم كبره چكدر ! هم ده طنطه ايله كبره چكدر .
— يا سوكره ؟
— سوكرهده ... براز قبل قانلن سوكره ينه تعالي ايدوي قوتل !

«مشرى سويلر بوزي كوله ، پالانلر قيزاور . افريش اوغوشدورارق :
— آمان اندم ، كيك اولايكزه لرمانكر اولام . نه لطفلكار سوكره ! نه خيرل شيلر خير و بريور سوكره !
— اوت ينه تعالي ايدوي وار ... ديبورم .
« فالي تكرار رمل قارلرني كوزدن كچير بر .
مشرى . — فقط اندم بو قانلر ملسركه اوغراض بر زوالي ايجون يكي باشدن تعالي ايدوي ! تكرات بوور و بر سوكره ... بنده كر اولك باباسي .

فالي . — اوپهي ؟ ماشالله ماشالله ، بوق اي ! بن كرات لالان سويلبورم . رمل نه ديبورسه اون سويلبورم . ايته «عاليه العاليه» خانه سي لك واضح كورويوروز . هر حالهده مطلق بر تعالي وار . آما بو تعالي منأ دكل ، چسا ...
مشرى . — نه دمك اندم ؟
فالي . — سوپله بردن ايكي قاريش قاندار بو روكله ...
— نه ؟
— اوت ، نيايت بردن دورت بش قاريش بر تعالي ... ديبورم .

خبرلي بر فال

« بووده حقيقه كين منه بكمطاشده »
« جريان ايتندر . »

خوجا محمد بك . — ۷۰ باشنده ،
ديانن اني آنكي چكشمس آسكي بر فالي .
نه غزتمس اوقورده نه ساتانق تعيب ايدور .

وكلايك ، فزه لرك ، دولنرك الخ .. اسملرني بيله بيلاز .

• آوصاقالي شين بر آدم . — مشري ! (۶۰) باشنده وار بوق ...

پالجه اوسته آلاهورتا سدر دوشه لي ، زيني مصرحه بري قائل ، بر آرز آلياق طاوانل لوز بر اودا ... كوشنده خويا عد بك اولوروز .

ايجري كين مشري ، آنكي قودكدن سوكره :

مشرى . — آه اندم ، بك داردهم .
دوشز قانلماز بر الله ! مشكل بر ايش ايجون سزي تصديق ايتكه كلدم .
فالي . — سوپله ، ندر باقام ؟
— قاشده بريسي ايجون سوكرام .
— بك اعلا ، اسمي ؟
— انور كوله آن
— باباشنك كي ؟
— بابي احمد فولكر ...
— آتاشنك اسمي ؟
— عايه جاريه كر ...
— بش دقيقه سبر ايدك ، مني التفاهه سويلرم ...

« اختيار فالي باشنده كي رسله دن ساري بر دفتر چكدر ، ديونني آيدر . بر سراز قام چيفار بر . رمل دوكله باشلاز . او دوكله مشري ميچانتي ، سرائي ساتلاياماز . قيلدار دوروز . »

فالي . — اووو ! بك ميچاب بر فال ا قير ، فرقي بيلدر رمل ، فال باقارم . بوپسته شاهد اولادم . ايته ايله دشه رملك اشكال هم نيت هم منق ظهور ايدبور ! رملك قانده منده بو لك بك آرز ظهور ايدوي روايت اولتور . سائرلر دن ايل (ساردا نبال) زماننده بوپله بر رمل دوشديكي نارنخلر ، بازييدر . ايامداهاله ...

Bu tanıtım cümlelerinin ilkinde falcının tanıtım biçimi de onun muhatabı (müşterisi) olan kimseyi tanıma ihtimali bulunmadığı kanaatini vermeye hizmet edici niteliktedir. Müşterinin adı verilmeyerek onun hakkında bilgisi olmayan falcı ile okuyucu eşitlenmiş ve böylece hem okuyucu hem hikâye kişisi için sürpriz yaratılmıştır. “Tekellümi hikâye” (karşılıklı konuşma) tarzında sunulan metinden anlaşılmaktadır ki müşteri, Enver Paşa’nın babası Hacı Ahmet Bey’dir ve oğlu için fal baktırmaktadır. Hoca Mehmet Bey’in dediğine göre falına baktığı kimsenin (Enver Paşa) remilinde hem en iyi hem en kötü şeyler birden görülmekteymiş. Daha önce Sardanapal zamanında böyle bir remil düştüğü tarihlerde yazılıymış. Falına bakılan, şimdi uzaklardaymış, ama “Hem gelecek hem getirecekler! Hem de tantana ile getirecekler.” imiş. Dönercek ve biraz dedikodudan sonra yükselecekmiş. Hacı Ahmet, iltifat yağdırırken falcı açıklama yapar: Ama bu manen değil cismen yükselme! Yerden iki veya dört beş karış yükselme... İma edilen, Enver Paşa’nın yurda dönme arzudur. O istemese de muhalifleri onu getirtecek ve sonunda idam edeceklerdir. Yazar, Enver Paşa’nın yurt dışına gidişini eleştirirken politize olmuş halk kitlelerinin bir bölümündeki muhalif eğilimi de falcının ağzından vermektedir. Hikâye, Enver Paşa ve diğer bazı İttihatçıların yurt dışına gidişlerinden iki ay sonra (9 Kânûn-ı sâni / Ocak 1335/1919) yayımlanmıştır. Metinde Sardanapal’ın anılması ise Enver Paşa’nın falında en iyi şeyler yanında en kötü şeylerin çıkmasından dolayıdır. Tarih, sıradan birinin remlini kaydetmeyeceğine göre imada bulunulan remil, zevk sefa içinde yaşamış, muhalifleri sarayını yakınca intihar etmiş Asur hükümdarı Sardanapal’ın talihidir. Yazar, Enver Paşa’nın sonunun Sardanapal gibi olacağını ima etmekte ama bunu gününün siyasi ve toplumsal durumundan habersiz biri olarak gösterdiği falcıya söyletmektedir.

Ömer Seyfettin’in faldan bahsettiği diğer kalem tecrübesi olan “İntihabat Muşahabesi – Şundan Bundan...” (*İfham*, S 86, 27 Teşrîn-i evvel [Ekim] 1335/1919, s. 3) isimli fıkrasının, “Hayırlı Bir Fal” kadar değilse de yine bir mizah çeşnisi vardır. Yarı mizahi olduğu için yazar adı yerine iğreti ad da “Ömer Seyfettin” imzası da uygun görülmemiş, bu imzanın baş harfleri olan Ö. [ayın] S. [sin] rumuzu koyulmuştur.

Başlığına uygun olarak birkaç konuya birden değinilen yazının son bölümünde, hikâyemsi bir fıkra vardır. Söz konusu metne göre yazar-anlatıcı “Emniyet Genel Müdürlüğünün arkasında”ki “meşhur” falcıya gidip birisinin falına baktıracağını söyler. Genç falcı duvara dört yumurta fırlatır, iki kâse kırar, tam bir cezbeye tutulduktan sonra falına bakacağı kimse hakkında bazı sorular sorar ve ilgili kimseyi tanıır: Lutfi Fikri Bey. Yazar-anlatıcı ile falcı arasındaki konuşma şöyle devam eder:

Falcı: - *Pekâlâ... Kâfi. Şimdi sana söyleyeyim. Bu zat daha Hanya’yı Konya’yı anlamamıştır. Konferans falan vermeğe hazırlanıyor. Tek başına*

شونلن بوندان ..

ملاه بمران - دهانلکدن تورکاکه جرت - الله منورده بانلکری دورون -
کین - تورکاکه اک وهور ماوروزی - اوناری انتخاب ایتم -
فالیله هدیسی - اینانا لالی لکری بک - عال یالاندر ا

ورسوزلر ، شیرهزه خرسوزلی اولغوروزلی
دکل حق احتکارک آلی بیله قاناز .

بوگون ایتم بولدی ، انیت غوبه ناک
آرتاشده مک مشهور فالیله کیتیم . بریسناک
فاله یالاندر بهسی سولیده . بوکنج بر آدم ،
دودازه دورده یومولمه آندی ا ایکی کسه
قیردی ، تام بر چندیه ملوتلاندن سوکرا
سوردی :

- سوکرا فاله یالانچ ؟
- برطانیلده ناک . . .
- آرتکسی ، قاریغی ؟
- آرتک .
- دیم . بی اجه سوزدی . فالیله اینانادی . . .
- وائی آرتک ا . . .
- دینه یین ایتم . اینانادی .
- قاچ باشنده وار ؟ . . .
- یابیدورم . . .
- شوپه ، تقریباً . . .
- فالیله یالانچ . . .
- شیدمانی شیدسی ؟ . . .
- یابیدورم . بیدی نه وار کوردم .
- تروه ایدی ؟
- اوروزده ؟
- ساقای دکلی ؟
- آوت . . .
- نایت شقی . . .
- آسکی اولاری دوریورسا ، آوت . . .
- نهچیدر ؟ . . .
- شیدسی بریشی دکلی . . .
- آسکیدن نهچدی ؟
- بیوت !

فالی برهک یومولسا یالانلریته دقل
دقل بادی . سوکرا سوز ، باشلادی .
— آوت . . .
— کوزلکده وار . . .
— واری . . .
— چوقی عالم ؟ . . .
— اولیک اولانچ . . .

بک اعلا . . . کالی . شیدسی سکا
سولیده ییم . بوژان دها حایلیق لوتیبانی
آکشلشده . فونراس لالان بریکساشلاریتور
تکلیشته نامن ده لکلی قویاچق . هم گلکنتدکل ،
استایبولدن . . . جلکی ازانق ، دقلق مالمشلق
بربر . . . دکلی ؟
— آوت . . . فزانه بیله چکی ؟
— الله باب . . .
— قلمسزدن بو سوروی اچیزن کلام .
— بکا سورولسا کز (خاز) بریم .
— طعنی ؟

طعناً سولیدورم .
— اما تروه نکلنک ؟
— کچ فالی کولدی . آندکک تکی
دوزلریته وردی :
— سوزوندن آکلدم هنرم .
— دیدی .
— اما اولون ظن ایتم .
— سورتاق تروه کورونیک ؟
— شیدیدی ، دیدی ، سن کزاندین
دوقه اول بوردادی !

— اوم ؟
— دیم .
— فاله یالاندر دیک غالب ا
— تمکن دکلی . . .
— وائی . . .
— احواله اسمنی سولیکز .
— طعنی لکری بک !

— . . .
— ایاحت یالانچ یالانین بر بریم کی
شاشلام . اکتار ایتم . اما فالی اینانادی .
— بیله یالانلر لوتیس بریکساشلاریته
هنرم لالی لکری بک ! کسه یوجلوب
— بکا دینیک سولینی ایسه صائیل اینانا .
— چونکه فالیله صاچا برشیدور . کورده کسکک ،
— استایبول کندیته ، طعنی ساقا چاقا
— ع س

دوقان باشلادی هرکام مملکته بر
بارس اولور . بو حال یالانچ بیوت
بچه کن کون استایبول سائیل سولیکسه
ایزیرکی دکورده یالانچ بریدی . بولنده فادار
ایزیرکی دکورده : فزانه لالی بربرجه
ایزیرکی دکورده ، برمه کورده بربریمون .
ایزیرکی دکورده ، آتس برکتندور . قولم بیله
ایزیرکی دکورده ، طوتشور .
— فالی باشنده اولانق هرمت کی فورده
— بریوت اولدیی . سولیدور . . . ساقی
— اولورک مودولرته ایت بربریمورلی ،
— اولورک یالانچ سوروی ایناندر برشیدی .
— اولورک فالی آک ازیلین ایفولاس . . .
— اولورک کندی لالی ، لالی ، اولیاش
— اولورک اولورده مالمولرته هیچ
— اولورک سوروی . لکریک سوروی تام بیدی
— اولورک ایلیشاق ، نیم دوزلری ، نیم
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک فزانه صیدلر . دیوارلر ،
— اولورک اولورده کون خلق کندی بیله
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی

ایزیرکی دکورده ،
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی

— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی

— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی

— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی

— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی

— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی
— اولورک ایلیشاق اولورده .
— اولورک سولیدور . سولیکز ، فزانه لالی

namzetliğini koyacak. Hem memleketin-
den değil, İstanbul'dan... Memleketi uzak,
dağlık taşlık bir yer...! Değil mi?

Yazar-anlatıcı: - Evet... Kazanabilecek mi?

Falçı: - Allah bilir.

Yazar-anlatıcı: - Fakat sizden bunu sor-
mak için geldim.

Falçı: - Bana sorarsanız, "hayır!" derim.

Yazar-anlatıcı, falcıya bu kanaate nerden vardığını sorup "Suratından anladım, azizim." cevabını alınca şaşkınlığı daha da artar, falcının şaşmaladığını zanneder ve aralarındaki konuşma devam eder:

- Suratını nereden gördünüz?

- Şimdi, (...) sen gelmezden beş dakika ev-
vel buradaydı!

- O kim?

- Falına baktırдыңın kayıp!

- Mümkün değil...

- Vallahi!..

- O hâlde ismini söyleyiniz.

- Lütfi Fikri Bey!

- ...

Yazar-anlatıcının falcıyla konuşması böylece (ve-
rilecek cevap bulamaksızın) biter. Yazıyı bitirirken Ömer Seyfettin'in sesini duyuruz:

Kabahat yaparken yakalanmış bir müc-
rim [suçlu] gibi şaşladım. İnkâr ettim.
Ama falcı inanmadı. Ben de bilmukabele
onun verdiği meş'ûm habere inanmadım.

Azizim Lütfi Fikri Bey! Sana da bu meczup
bana dediğini söylemiş ise sakın inanma.
Çünkü fal gayet saçma bir şeydir. Görecek-
sin, İstanbul kendisine mutlaka seni me-
bus yapacak!

1 Lutfi Fikri Bey'in doğum yeri (Gümüşhane) de II. Meşrutiyet Dönemi ilk Mebusan Meclisinde temsil ettiği Dersim (Hozat) de dağlık bölgelerdir.

Şekil 2. Ömer Seyfettin, "İntihabat Musahabesi: Şundan Bundan", İfham, S 86, 27 Teşrin-i evvel [Ekim] 1335/1919, s. 3.

Metnin ruhundan anlaşılıyor ki Ömer Seyfettin, 1919 milletvekili seçimleri ve bu seçimlere İstanbul'dan aday olan Lutfi Fikri Bey hakkında kendi kanaatlerini falcıya söyletmiştir. Yazar, Lutfi Fikri Bey'in kendi birikim ve çalışmasına güvenerek seçime girme yerine falcının söyleyeceklerine ihtiyaç duyduğuna inanmaktadır. Falcı, Lutfi Fikri Bey'in siyasetin gerektirdiği şeylerden habersiz olduğu için propaganda yapmak yerine konferans vermeyi tercih ettiği ve bu yolla seçim kazanılamayacağı görüşündedir. Ömer Seyfettin'in metnin sonuna bıraktığı tavsiye cümleleri ise teşvik değil mizah duygusu yüklüdür.

Lutfi Fikri Bey Ömer Seyfettin'i mi aynı tavsiyeyi yapan başkalarının sözünü mü muteber saymıştır, bilinmez ama İttihat ve Terakki Fırkasının ikinci ve asıl seçimi yapan delegeleri, onu İstanbul'a mebus (milletvekili) seçmişlerdi. Fakat o, muhalifi olduğu İttihatçılar tarafından seçilmeyi gururuna yediremeyip daha seçim sonucunun açıklandığı gün, o sıralar başyazarı olduğu gazete-de, bu görevden istifa ettiğini açıklamıştı.²

Ömer Seyfettin'in "fal"ı, bir sanat vasıtası niteliğinde değil de maddi dünyada talihin somut verilerle açıklanamayan esrarlı gerçeklerine temas eden bir başka yazısı daha vardır ki insanı gülümsetmek bir yana iç parçalayan niteliktedir. "Vehim ve Fal" (*İfham*, S 118, 28 Teşrin-i sâni [Kasım] 1335/1919, s. 3.) başlıklı yazısının baş taraflarında, batıl fikir, uğur / uğursuzluk, tesadüf, fal gibi birbiriyle ilintili kavramlar etrafında dolaşır ve Safer ayı evliliklerinin mutsuzlukla sonuçlandığı vehminin yaşanmış sahnelerinden bahseder. Fal merakını besleyen tesadüflere bizzat şahit olduğu şeylerden örnek göstermek için şöyle bir girizgâh yapar:

...istikbalin, insan için ne kadar karanlık olduğunu gösterir. Önümüzdeki bu daimî talih, falcılığı doğurmuştur. Hâlâ sık sık falcılara gideriz. Bu, umumî bir hakkımızdır. Falcıların söylediklerini attıklarını bildiğimiz hâlde yine bunu can kulağı ile dinleriz. Bazen onların yalanlarından meçhul bir teselli duyarız. Hele bazı tesadüfler, itikatsızlığımıza rağmen bizim müfekkiremizde mühim teessürler uyandırır. Bir falcının evvelden verdiği bir haberi merak ederiz, "Ne zaman olacak?" diye bekleriz. O haber vaki oldu mu, bir an, tesadüfün yersizliğini unutarak şaşarız. Ben, hayatımda böyle tesadüflere çok rast geldim. İkisini anlatayım da dinleyiniz.

Onun dediğine göre, yazıyı kaleme aldığı 1919 Kasım'ının sonlarından 15 yıl önce, Kuşadası'nda teğmen olarak bulunduğu 1904'te, sırf alay konusu çıksın diye arkadaşlarını İzmir'deki bir falcıya götürürmüş. Samuel Levi adındaki bu Yahudi falcı, Sultan II. Abdülhamit'e akıbetini haber verdiği için İzmir'e sürülmüş imiş. Bir gün, adaşı Kolağası Seyfettin Bey'i ona götürmüş. Falcı, daha kolağasının yüzünü görür görmez "Senin ne uğursuz talihin var!" demiş. Böyle şeylere katıyen inanmadığı için biraz fazla ve "arsızca" gülen kolağasına çıkışmış ihtiyar Yahudi Levi:

2 Mehmet Reşit, Meşrutiyet Muhalefetinden Bir Safha: Lutfi Fikri'nin Siyasî Mücadeleleri", *Hürriyet*, 2-3 Ekim 1952 (*Dersim Mebusu Lutfi Fikri Bey'in Günlüğü "Daima Muhalefet"*, Haz.: Yücel Demirel, Arma Yay., İstanbul 1991, s. 184-191).

- Sen gülme, ağla. Sen, bir gün asılacaksın!

Kolağası Seyfettin, tekrar bir kahkaha atarak falcıyı azarlamış:

- Halt etmişsin! Ne vakit asılacağım?

Falcı Samuel Levi tereddütsüz:

- İki, nihayet üç sene geçmeden, bu ay, hatta bu hafta içinde!..

Fala inanmadıkları için iki Seyfettin de falcıya aldırmamışlar, gülüşmüşler...

Kolağası Seyfettin'in Saray kadınları arasında akrabaları varmış. Muhtemelen onların iltimasıyla Anadolu'da bir yere atanmış. Ama orada "elinden bir kaza çıkmış", üç-dört kişiyi öldürmüştü. Saray'daki akrabası kadınlar sayesinde cezadan kurtulacağı beklendiği esnada II. Meşrutiyet ilan edilmiş. Sabık idareyi temsil eden her şey, herkes hedef tahtası oluvermiş. Kolağası Seyfettin'in de kötü talihine isabet eden şeye gelince: Ömer Seyfettin, bu kadersiz arkadaşları için ihtiyat kaydıyla diyor ki:

Seyfettin'i -hatta iyi bilmiyorum ama- galiba muhakeme bile etmeden olduğu kasabada asıverdiler.

Ömer Seyfettin'in, böyle durumlarda nutku tutulmuş, konuşamayan insanı hatırlatırcasına bu vahim anı parçacığını birdenbire sonlandırıyor, bir yorum yapmadan hayretini okuyucuya aktarıyor. Ama anlattığı diğer bir fal daha acıklı...

Ömer Seyfettin'in yolu, İzmir'de görevli bulunduğu sıralarda gözü pek iki askerle kesişir. Bunlardan Süleyman Askerî Bey³, yakın geçmişimizde Enver Paşa'nın ateş çemberi içindeki Türkiye'nin operasyonel gücü olmak üzere kurduğu Teşkilât-ı Mahsûsanın ilk başkanıdır. Türklük fedaisi o idealist insan, hemen hemen her Türk aydınınının bildiği -bilmiyorsa öğrenmesi gereken- isimlerdendir. Süleyman Askerî Bey o sıralar İzmir'de Redif Taburu⁴ yüzbaşılarının

3 Süleyman Askerî Bey: Vehbi Bey'in oğlu olarak 1884'te, bugün Kosova Cumhuriyeti'nin ikinci büyük şehri Prizren'de (Pür-zerrîn) doğdu. 14 Mart 1900'de girdiği Harp Okulundan 6 Aralık 1902'de teğmen, Harp Akademisinden 5 Kasım 1905'te mümtaz yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu. 22 Şubat 1908'de 89. Alay 1. Tabur ile Manastır Merkez Taburu Talim Öğretmenliği Muavinliğine, 4 Eylül 1909'da Bağdat Jandarma Teşkilatına, 22 Ağustos 1912'de Bingazi ve Havalisi Komutanlığı Kurmay Başkanlığına, 29 Ocak 1913'te geçici olarak 10. Kolordu Kurmaylığına, 27 Ekim 1913'te Bağdat Jandarma Efrad-ı Cedîde Öğretmenliğine, 13 Aralık 1914'te 38. Tümen Komutanlığı ve aynı zamanda Basra Valiliğine, 2 Ocak 1915'te Irak ve Havalisi Genel Komutanlığına, 20 Ocak 1915'te 1. Rota Muharebesinde İngilizleri mağlup etti. 12-14 Nisan 1915'te Şuayyibe Muharebesi'nde maiyetindeki bazılarının ihanetine uğrayarak yaralandı, mağlup düştü. Ömer Seyfettin'in dediği gibi "*Düşman eline esir düşmemek için her namuslu kumandanın yaptığı gibi*" intihar etti (Dr. Hülya Toker, Uz. Nurcan Aslan, *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, C III, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 264).

4 Sultan II. Mahmut zamanında sancaklarda teşkil edilen askerî kuvvet. "Fiilî ve muvazzaf ordunun yedeği" (ihtiyati kuvvet). Tam adı Redif-i Asâkir-i Mansûre veya Asâkir-i Redife-i

Şekil 3. Süleyman Askerî Bey

dandır. Muhtemelen onun vasıtasıyla aynı teşkilatta görev almış ama adı bazı suistimallere karışmış Kuşçubaşızâde Eşref⁵ de aynı yerde görevli bir askerdir. Üçü birlikte ihtiyar Yahudi falcı Samuel Levi'ye giderler. Levi, Süleyman Askerî Bey'e der ki:

- *Sen vali olacaksın!..*

Hepsi birden gülüşürler. Çünkü II. Meşrutiyet öncesi idari nizamı içinde yüzbaşı gibi alt rütbedeki birinin vali olması için önce paşa yapılması gerekmektedir ve bu, gerçekten epey uzak bir hayaldir. Fakat ihtiyar falcı, bu tatlı haberin kuyruğuna acı bir akıbet takar:

- *Vali olacaksın, ama aradan çok geçmeden kendi kendini öldüreceksin!...*

Batıl şeylere hiç itikat etmeyen Süleyman Askerî Bey, iradeli insan tipinin de en somut örneklerindedir. Falcının fazla attığını yüzüne vurma gereği duyar:

- *Monşer, haydi valiliğe bir şey demeyim. Ama kat'iyen kendimi öldürmek ihtimali yoktur.*

Mansûre olan bu ordunun kuruluş amacı, Yeniçeri Ocağı'nın ortadan kaldırılmasını (1826) müteakip Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye adıyla oluşturulan yeni orduya destek sağlamak ve halkı uzun süre mecburi hizmette tutmadan kendi bölgelerinde eğiterek iç güvenliği sağlamaktı. Redif teşkilatı, 18 Ramazan 1330 (18 Ağustos 1328 / 31 Ağustos 1912) tarihinde müstahfız bölüklerine dönüştürüldü. Geniş bilgi için bk. Abdülkadir Özcan, "Redif", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 34. C, İstanbul 2007, s. 524-526.

- 5 Eşref Sencer Kuşçubaşı (1873 İstanbul - 15 Nisan 1964 İzmir): Harbiye öğrencisiyken Jöntürklük faaliyetlerine katıldı. 1911 yılında Trablusgarp'ta Enver Bey (Paşa), Mustafa Kemal Atatürk ile birlikte direniş hareketlerini örgütledi. 1912 yılında İkinci Balkan Savaşı sırasında pek çok yararlılıkları görüldü. 1912'de Süleyman Askerî ile birlikte Batı Trakya Bağımsız Hükümeti'ni kurdu. I. Dünya Savaşı başlarında Teşkilat-ı Mahsusa'nın Arap Yarımadası sorumluluğunu üstlendi. Süleyman Askerî Bey'in ölümü sonrasında Teşkilat-ı Mahsusa başkanı oldu (1915-1918). I. Dünya Savaşı sırasında İngilizlere karşı girişilen İkinci Kanal Harekâtı'nda öncü birliklere komutanlık etti. İngilizlere esir düştü, Malta'ya sürgüne gönderildi. Esir değişiminde serbest kaldı, Anadolu'ya dönüp Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Çerkez Ethem'in Türk kuvvetlerine isyan edip yenilmesinden sonra onunla birlikte Yunan kuvvetlerine sığındı. Demokrat Parti iktidarı olunca (1950) Türkiye'ye döndü. 1964'te Söke'de öldü ("Kuşçubaşı, Eşref Sencer", *Türk Ansiklopedisi*, 22. C, Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1975, s. 385).

lini müspet (pozitif) bilimlerle yapmış bir aydın sıfatıyla Ömer Seyfettin'in fal hususunda muhakemesi nasıldır acaba? Yazar; ilgili konu hakkında, akıl yürüterek cevap veriyor ama insanların -bırakalım hepsini- yüzde birine bile akıl yürütmenin kurallarını öğretebilmenin mümkün olup olmadığına olumlu cevap veremiyor:

İnsanların fala düşkünlükleri muhakemelerinin yerine muhayyilelerini kullanmalarının bir neticesidir. Muhayyilenin şe'niyeti [gerçekliği] ve-himdir. Muhakeme maddî, müspet, muayyen esaslar ister. Muhayyilenin bunlara ihtiyacı yoktur. Muhakeme "Niçin, neden, neye, nasıl?" gibi sorularla bir şeye bakar. Muhayyile sormaz, kabul eder. "Tesadüfler, muhayyilenin cesaretini artırır."

İnsanları vahi [saçma], batıl fikirlerden kurtarmak için bir çare vardır:

O da muhayyile ile muhakeme farkını düşünmek, hükmetmek için muhakemenin kullanılmasını onlara öğretmek! O vakit binlerce vehim, falcılık falan iflâs eder. Ama insanların yüzde birine muhakemenin kavaidini, tabiatını öğretebilmek mümkün mü?

İşte bunu bilmiyorum ("Vehim ve Fal").

Kaynaklar

- "Kuşçubaşı, Eşref Sencer", *Türk Ansiklopedisi*, 22. C, Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1975, s. 385.
- Mehmet Reşit, "Meşrutiyet Muhalefetinden Bir Safha: Lutfi Fikri'nin Siyasî Mücadeleleri", *Hürriyet*, 2-3 Ekim 1952 (*Dersim Mebusu Lutfi Fikri Bey'in Günlüğü "Daima Muhalefet"*), Haz.: Yücel Demirel, Arma Yay., İstanbul, 1991.
- Ömer Seyfettin, "Hayırlı Bir Fal", *Diken*, S 6, 9 Kânûn-ı sâni [Ocak] 1335/1919, 2.
- Ömer Seyfettin, "İntihabat Musahabesi: Şundan Bundan...", *İfham*, S 86, 27 Teşrîn-i evvel [Ekim] 1335/1919, s. 3.
- Ömer Seyfettin, "Vehim ve Fal", *İfham*, S 118, 28 Teşrîn-i sâni [Kasım] 1335/1919, s. 3.
- Özcan, Abdülkadir, "Redif", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 34. C, İstanbul 2007.
- Toker, Hülya - Nurcan Aslan, *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, C III, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009.